

חמורה שלא ביכרה, וילדה שני זכרים, נותן
טלה אחד לכהן שממה נפשך אחד הוא בכור,
שפטור את הרחם. אם ילדה זכר ונקבה ולא ידוע אם הזכר נולד תחלה
והוא בכור או הנקבה נולדה תחילה, מפריש טלה משום הספק ומפקיע
עליו קדושת פטר חמור, והטלה לבעלים מפני שהכהן הוא המוציא
מחבירו ועליו הראיה⁷⁹.

שתי חמוריו שלא ביכרו שילדו שני זכרים, נותן
שני טלאים לכהן⁸⁰. ואם ילדו זכר ונקבה, או שאחת
ילדה זכר ואחת זכר ונקבה, נותן לכהן טלה אחד בשביל זו שילדה זכר,
ומפריש טלה בשביל הספק והוא שלו. ואם שתיהן ילדו שתי נקבות וזכר
או שני זכרים ושני נקבות, וממילא יש ספק: או שכל אחת ילדה זכר
ונקבה ויש לו שני פטרי חמורים והוא חייב לתת לכהן שזה עביר כל אחד,
או שהנקבות יצאו תחילה ואין כאן פטר חמור כלל. ולכן הוא מפריש
שני טלאים להפקיע את האיסור, והם לעצמו אין לכהן כלום.
אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה וילדה שני זכרים, נותן טלה אחד לכהן.
זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו, שמא אותה שלא ביכרה ילדה את
הנקבה.

ומנין שפטור חמור נפדה בשה? שנאמר: "וּפֶטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְּשֶׁה".
פודים פטר חמור בין בשה כבשים ובין בשה עזים, בין זכר ובין נקבה,
בין גדול ובין קטן בין תמים ובין בעל מום. אם הכהן החזירו לישראל,
מותר לפדות עם אותו שזה כמה פטרי חמורים. נכנס לדיר להתעשר, ואם
מת נהנין בו.

79 ואין איסור שאפי' פטר חמור גמור שפדאו בשה אין קדושה לא בו ולא בפדיונו. ואם מת נהנה בו אלא שהוא
גזל בידו אם אינו נותן את הטלה לכהן. וכאן אין גזל משום שהוא ספק. רש"י.
80 כאן צריך להשמיע שאין פודה וחוזר ופודה כל זמן שלא ניתן ליד כהן. אבל לקמן פ"ב במה ששינו כה"ג
בבכורות בהמה טהורה א"א לומר כך. וי"ל שקמ"ל שלא תולים להעמיד את הממון בחזקת בעלים שהאחת טהפה
ונמחה הוולד, ואחת ילדה שני זכרים. תוס'.

ר' ירמיה א' שלא כריה"ג שא'
שאפשר לצמצם

אמר רבי ירמיה, מה ששנינו שאם חמורה
מבכרת ילדה שני זכרים נותן לכהן טלה

אחד⁸¹, אינו כרבי יוסי הגלילי הסובר ש'אפשר לצמצם' ויתכן ששניהם
יצאו כאחד ושניהם בכורות. אביי אמר, יתכן לומר שהמשנה היא כרבי
יוסי הגלילי. מפני שטעמו של רבי יוסי הגלילי הוא מפני שלומדים
מהכתוב: "וְכָל פֶּטֶר שֶׁגָּר בְּהֶמָּה אֲשֶׁר יִהְיֶה לָּהּ הַזְּכָרִים לֵה"י" הזכרים
לשון רבים, שיש שני בכורות בהמה טהורה שנולדו ביחד. אבל בפטר
חמור שלא כתוב בו "הַזְּכָרִים" אי אפשר לומר ששני פטרי חמורים
קדושים, אפילו אם 'אפשר לצמצם'. שואלת הגמרא, מדוע לא נלמד מכאן
שגם בבכור בהמה טמאה שניהם קדושים?. ואומרת הגמרא שהכתוב
"הַזְּכָרִים" ה"א הידיעה זו ולא אחרת, מיעט את בכור בהמה טמאה.
ויש אומרים שהגמרא אומרת שלכאורה המשנה אינה כרבי יוסי הגלילי
שאמר 'אפשר לצמצם'!. ואביי אמר שאפשר לומר שהמשנה היא כרבי יוסי
הגלילי. ורבי יוסי הגלילי לומד מהכתוב: "וְכָל פֶּטֶר שֶׁגָּר בְּהֶמָּה אֲשֶׁר
יִהְיֶה לָּהּ הַזְּכָרִים לֵה"י" שיש שני בכורות בהמה טהורה שנולדו ביחד.

חמורו שלא בכרה וכו' ריה"ג או'
"הזכרים" ותיובתא דאביי א'
שואלת הגמרא, שלרבי ירמיה שלא מעמיד
את המשנה כרבי יוסי הגלילי מובן למה
המשנה אומרת חמורה שלא ביכרה, וילדה שני זכרים. ולא אומרת
חמורה שלא ביכרה, וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהן כאחד. אבל
לאביי מדוע המשנה אינה אומרת ויצאו שני ראשיהן כאחד, הרי אפילו
שאפשר לצמצם אינו נותן לכהן אלא שה אחד? ועוד קשה ממה ששנינו
בברייתא, חמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים, ויצאו שני ראשיהן
כאחד, רבי יוסי הגלילי אומר שניהן לכהן, שנאמר "הַזְּכָרִים לֵה"י". והרי
הכתוב נאמר בקדושת הגוף, בבכור בהמה טהורה? אלא מכאן שלומדים
שגם בפטר חמור אם נולדו כאחד לריה"ג שניהם קדושים, ממה שנאמר
בבכור בהמה טהורה "הַזְּכָרִים לֵה"י"? ונשארה בגמרא בתיובתא על
דברי אביי!.

81 תוס' שואלים על פירש"י שכאן אפי' ר"י הגלילי מודה. שהרי במשנה לא שנינו ויצאו שני ראשיהן כאחד.
וכיון דשלא ראינו שיצאו בבת אחת לא או' מספק שיצאו בבת אחת אפי' לר"י הגלילי, שאינו שכיח. וצריך לפרש
שלמרות שר' יוסי הגלילי מודה שמספק אין נותן לכהן אלא טלה אחד, בספק מועט טוב להחמיר בדבר ולהפריש
טלה שני לעצמו. תוס'.

שואלת הגמרא, האם חכמים הסוברים ש'אי אפשר לצמצם' סוברים שמקצת הרחם הנוגע בבכור מקדש אותו? שהרי אם כל הרחם מקדש, אפילו אם 'אי אפשר לצמצם' הרי לפני שיצא כולו יצא אחיו וחצץ בינו לבין הרחם? אמר רב⁸², 'מין במינו אינו חוצץ', כיון ששניהם ממין אחד, אין אחד מהם חציצה לשני⁸³.

ר"א פטר חמור אסור בהנאה ר"ש
מתיר
למדנו במשנה, שאם חמור מבכרת ילדה זכר ונקבה ולא ידוע מי נולד תחלה, מפריש טלה והוא לבעלים. מבארת הגמרא, שעל אף שהטלה לעצמו צריך להפרישו, כדי להפקיע ממנו את איסורו⁸⁴. שהרי יש ספק אם הוא פטר חמור וכל זמן שהוא לא הפריש שה ופדאו החמור אסור בהנאה. והמשנה נשנתה כדברי רבי יהודה שאומר בברייתא שפטר חמור אסור בהנאה, ורבי שמעון מתיר.

לר"י אין דבר שצ' פדיה ומותר
קודם פדיון
ואמר עולא, טעמו של רבי יהודה הוא מפני שאין דבר שצריך פדיה ומותר קודם פדיונו. שואלת הגמרא, הרי בכור אדם צריך פדיה, ואם לא נפדה מעשה ידיו מותרים בהנאה? אלא, הטעם הוא משום שהתורה הקפידה לפדות בשה, משמע שאם לא יפדה יהיה אסור. שואלת הגמרא, הרי רב נחמיה בנו של רב יוסף פדה פטר חמור ב'שילקי', עשבים שלוקים, בשויו? עונה הגמרא, שלא אמרו שאין פודים פטר חמור בדבר אחר בשויו, אלא שאין פודים פטר חמור שלא בשויו בדבר אחר פרט לשה. שהרי פטר חמור אינו חמור מהקדש שנפדה בשויו בכל דבר.

שואלת הגמרא, הרי התורה הקפידה לפדות מעשר שני רק בכסף צורי. ושנינו במשנה קידש אשה במזיד, והתכוון לחללו, רבי יהודה אומר קידש, האשה

82 בשיטמ"ק גורס אמר רב אשי. בגמרא סוכה לז ע"ב אמר רבא מין במינו אינו חוצץ. בזבחים ק י ע"א רב אמר מין במינו אינו חוצץ.

83 תוס' שואלים מה ההבדל בין זה למה ששאלו בפ' בהמה המקשה (חולין ע). כרכתו אחותו והוציאתו מהו. וי"ל שכשיש מקצת פנוי אפשר לומר יותר במינו אינו חוצץ. או שאחותו היא יותר אינו מינו מאחיו. עוד יש לומר שהספק שם הוא דוקא משום שהיא סייעה להוציאו. תוס' שואלים לאב"י שמעמיד את המשנה כר' יוסי הגלילי שאפשר לצמצם ואפ"ה אינו נותן אלא טלה אחד לכהן משום שכ' הזכרים. מדוע לא אמר כל שאינו בזה אחר זה בבת אחת אינו ולא קדוש לא זה ולא זה. וי"ל שלא מסתבר לומר כך אלא בדבר התלוי במעשה כמו המדקדש שתי אחיות, ותודה שנשחטה על שמונים חלות. אבל לא בקדושה הבאה מאליה. תוס'.

84 לפטור ממצות עריפה א"צ להפריש מספק, כמו שאינו נותן לכהן מספק אינו עורפו מספק. תוס'.

מקודשת⁸⁵, ומכאן שלרבי יהודה מעשר שני מותר בהנאה. ואומרת הגמרא שאשה מתקדשת גם בפטר חמור. כמו שרבי אלעזר אמר שאשה יודעת שאין מעשר שני מתחלל על ידה, ועולה ואוכלתו בירושלים. וכן כאן, אשה יודעת שיש בפטר חמור איסור והיא עומדת לפדות אותו בשוה, ולתת אותו לכהן. והיא מתקדשת במה שהחמור שווה יותר מן השוה.

ל"ש אין דבר שפדונו מותר ואסור ומהו טעמו של רבי שמעון המתיר פטר חמור בהנאה? אמר עולא, מפני שאין דבר שפדיונו מותר והוא אסור בהנאה. וכאן הכהן אוכל את השוה בלא שום הקרבה, לכן פטר חמור מותר בהנאה⁸⁶. שואלת הגמרא, הרי לגבי שביעית, המוכר פירות שביעית הדמים מותרים לעולם והפירות עצמן מתבערים בשעת הביעור? אומרת הגמרא, שגם בשביעית פדיונה אסור. כמו ששנינו שאם לקח בפירות שביעית בשר אלו ואלו מתבערים בשעת הביעור. לקח בבשר יין יצא בשר ונכנס יין, יין בשמן יצא יין ונכנס שמן. ואחרון ואחרון אסור, האחרון נתפס בשביעית להתבער וגם הפרי עצמו שגדל בשביעית הוא אסור משעת הביעור.

או שנאמר שרבי יהודה ורבי שמעון חולקים
בדרשה בכתוב. שנינו בברייתא שרבי יהודה

"לא תע' בבכר שורך" אתה עובד
בשל אחרים "צאנך" דר"

אומר שלומדים מהכתוב: "לא תעבד בבכר שורך ולא תגז בְּכֹר צֹאנֶךָ" אבל אתה עובד בשלך ובשל אחרים, אבל אתה גוזז שלך ושל אחרים. שאפילו שישראל שיש לו שותפות בבכור עם עובד כוכבים חייב לתת לכהן את חצי דמיו, הוא מותר בגזזה ועבודה, מפני שאין קדושה לחצאין. אבל פטר חמור שלא התמעט אסור בהנאה. רבי שמעון אומר "לא תעבד בבכר שורך" אבל אתה עובד בבכור אדם, "ולא תגז בְּכֹר צֹאנֶךָ" אבל אתה גוזז בכור חמור, ומכאן שפטר חמור מותר בהנאה.

85 משמע כאן שמקודשת בגבולין קודם שיגיע לירושלים. ומה שא' בסוף פ' חלק (סנהדרין קיב:) בגבולין דברי הכל פטורין מן החלה אינו משום שנחש ממון גבוה לכו"ע בגבולין. אלא משום דלא קקוראים בו ביה עריסותיכם, כיון שאסור באכילה. וכן בעיר הנדחת אינו שללה. ור"י פטר מלאו דחסימה במעשר חוץ לחומה לא משום שנחשב ממון גבוה חוץ לחומה אלא משום שצריכים שיהיה דישו הראוי לו. תוס'.

86 שכן בפסולי המוקדשין שאסורים בהנאה קודם פדיונם הפדיון נתפס בקדושתם ואסור. רש"י.

לד"ה "שורק" למעט בכור אדם
"צאנך"

שואלת הגמרא, לרבי שמעון מובן מדוע
צריכים את שני הכתובים. אבל לרבי יהודה

מדוע צריך לכתוב גם "לא תַעֲבֹד בַּבָּכֹר שׁוֹרֶךְ" וגם "וְלֹא תִגְזֹ בְּכוֹר
צֹאנְךָ"? ועוד קשה, לרבי יהודה מדוע לא נאמר שגם בכור אדם אסור?
אלא יש לומר שלדברי הכל "לא תַעֲבֹד בַּבָּכֹר שׁוֹרֶךְ" בא למעט בכור
אדם. לרבי יהודה שאמר ששותפות עובד כוכבים חייבת בבכורה, הכתוב
"וְלֹא תִגְזֹ בְּכוֹר צֹאנְךָ" בא להתיר בכור שיש בו שותפות עובד כוכבים
בגזזה ועבודה. ולרבי שמעון שסבר ששותפות עובד כוכבים פטורה מן
הבכורה, ואין צריכים את הכתוב לענין גזזה ועבודה. הכתוב בא ללמד
שפטור חמור מותר בהנאה. שואלת הגמרא, לרבי יהודה מובן שכתוב
"בְּכוֹר צֹאנְךָ" המיוחד לך ולא "בְּכוֹר צֹאן", ואגב שכתוב "צֹאנְךָ" כתוב
"שׁוֹרֶךְ". אבל לרבי שמעון מדוע כתוב "שׁוֹרֶךְ" ו"צֹאנְךָ"? ונשארה
הגמרא בקושיה.

